

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 31

ANDRA KAMMAREN

1968

16—17 oktober

Debatter m. m.

Onsdagen den 16 oktober

	Sid.
Hälsningsanförande	3
Minnesord över avlidnen ledamot av kammaren	3
Meddelande ang. sammanträdestider m. m.	5
Interpellationer av:	
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. åtgärder mot buller	6
fru Eriksson i Stockholm (s) ang. uppdrag för grundlagberedningen att utreda statschefens ställning i en republik	7
herr Källstad (fp) ang. föreliggande förslag om en fastare organisa- tion av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakul- tet	8
herr Rimmerfors (fp) ang. inbördeskriget i Biafra	11
herr Andersson i Örebro (fp) ang. åtgärder mot buller	12
herr Lorentzon (vpk) ang. sysselsättningsläget i Ådalen	13
herr Martinsson (s) ang. sysselsättningsläget i Ådalen	14
fru Kristensson (h) ang. åtgärder mot narkotikamissbruket	16
herr Lindahl (s) ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten	17
herr Thylén (h) ang. åtgärder för att tillgodose tätorternas behov av fritidsområden	17
fru Marklund (vpk) ang. sysselsättningsläget i Norrbotten	19
herr Werner (h) ang. möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem	19
fröken Ljungberg (h) ang. skyddet av valhemligheten	20
herr Ohlin (fp) ang. förstärkning av polisens personalresurser	22
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Skoglund (s) ang. utbyggnad och drift av Stekenjokkgruvan	23
herr Sjöholm (fp) ang. fördelningen av det statliga partistödet	23
herr Sjöholm (fp) ang. skyddet av valhemligheten	23

	Sid.
herr Sjöholm (fp) ang. åtgärder mot barnmisshandel.....	23
herr Fridolfsson i Stockholm (h) ang. eftersläpningen vid utredning av begångna brott.....	23
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. internationell kontroll över pro- duktion och försäljning av narkotika.....	23
herr Källstad (fp) ang. åtgärder för att förhindra driftsstörningar vid TV-sändningar.....	23
herr Källstad (fp) ang. åtgärder mot serviceförsämringen vid post- verket.....	23

Torsdagen den 17 oktober

Interpellationer av:

herr Persson i Heden (cp) ang. ökad användning av arbetslöshets- medel för underhåll av allmänna vägar.....	25
herr Nilsson i Östersund (s) ang. åtgärder mot arbetslösheten inom skogslänen.....	25
herr Börjesson i Falköping (cp) ang. skatteavdrag för fördyrade levnadskostnader på grund av sockersjuka.....	26
Utsträckt motionstid.....	27
Meddelande om enkel fråga av herr Larsson i Borrby (cp) ang. stats- bidragen till lantbruks-, trädgårds- och lantushållsskolor.....	28

Onsdagen den 16 oktober

Kl. 11.00

§ 1

Hälsningsanförande

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord:

Jag hälsar kammarens ärade ledamöter välkomna till årets höstsession, som härmed förklaras öppnad.

§ 2

Minnesord över avlidnen ledamot av kammaren

Herr TALMANNEN yttrade:

Under sommarferierna har en av våra kamrater gått ur tiden. Axel Jansson avled på midsommardagen endast 51 år gammal. Han började sin politiska bana mycket tidigt. Bland annat var han ledamot av Stockholms stadsfullmäktige under åren 1946—1950 och tillhörde Örebro läns landsting åren 1954—1958. Under den förhållandevis korta tid — fr. o. m. år 1964 — som han fick tillfälle att delta i kammarens arbete intresserade han sig speciellt för försvars- och miljövårdsfrågor. Hans insatser kännetecknades av kunnighet och formell skicklighet.

Vi minns Axel Jansson som en vänlig och god riksdagskamrat och lyser frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 3

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll angående den i § 32 riksdagsord-

ningen föreskrivna fullmaktgranskningen:

Till justitiedepartementet har från länsstyrelsen i Skaraborgs län inkommit fullmakt för Stig Stigmarker och från länsstyrelsen i Stockholms län fullmakt för Carsten Thunborg, som vid nya röstsammanräkningar utsetts till ledamöter av riksdagens andra kammare i stället för avgångna ledamöter av kammaren.

Granskning av fullmakterna företas inför chefen för justitiedepartementet i närvaro av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

Någon anmärkning framställs ej mot fullmakterna.

Detta protokoll och de granskade fullmakterna skall överlämnas till andra kammaren.

Enligt uppdrag
Margit Hirén

Vid detta protokoll var fogade de däri omförmälda fullmakterna för herrar Stig Stigmarker och Carsten Thunborg att inträda såsom ledamöter av kammaren för tiden till den 1 januari år 1969 efter herr From respektive herr Jansson.

Herr talmannen meddelade, att herrar Stigmarker och Thunborg intagit sina platser i kammaren.

§ 4

Herr talmannen meddelade, att herrar Keijer och Wahlund enligt till kammaren inkomna läkarintyg vore sjukskrivna från och med den 16 innevarande oktober tills vidare.

Minnesord över avlidnen ledamot av kammaren

Herrar Keijer och Wahlund beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 5

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med höstsessionens början tills vidare för deltagande i Förenta Nationernas generalförsamlings tjugotredje ordinarie möte i New York.

Stockholm den 18 september 1968

Torsten Nilsson

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 16 oktober t. o. m. den 15 november 1968 för deltagande i Förenta Nationernas generalförsamlings tjugotredje ordinarie möte.

Stockholm den 26 september 1968

Folke Björkman

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 16—20 oktober 1968 på grund av resa till Algeriet och Liberia för studier av u-landsfrågor.

Stockholm den 24 september 1968

Alf Wennerfors

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 16—19 oktober för att delta i Alkoholpolitiska utredningens studieresa till England och Frankrike den 13—19 oktober 1968.

Norrköping den 11 oktober 1968

Astrid Berggren

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 16 ok-

tober t. o. m. den 4 november 1968 för deltagande i Förenta Nationernas generalförsamlings tjugotredje ordinarie möte.

Stockholm den 27 september 1968

Ingemund Bengtsson

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i statsutskottets första avdelnings resa till Indien och Pakistan får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 17/10—1/11.

Dahla Heberg den 10 oktober 1968

Johannes Antonsson

Till Riksdagens andra kammare

På grund av deltagande i RIOF:s resa till Algeriet och Liberia hemställes om ledighet från riksdagsarbetet den 16—18 oktober 1968.

Halmstad den 25 september 1968

Gunnar Oskarson

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 16 oktober t. o. m. den 19 oktober 1968 på grund av studieresa till Afrika.

Västerås den 27 september 1968

Tage Adolfsson

Till Riksdagens andra kammare

På grund av resa till utrikes ort anhåller undertecknad om tjänstledighet från riksdagsgöromålen under tiden 16—19 oktober 1968.

Stockholm den 20 september 1968

Sigurd Lindholm

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får vi anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 14—18 oktober 1968 för deltagande i utrikesutskottets resa till Bonn och Wien.

Stockholm den 13 oktober 1968

Leif Cassel

Stig Alemyr

Lena Renström-Ingenäs

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får vi anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 16 oktober—1 november 1968 för deltagande i statsutskottets resa till Indien och Pakistan.

Stockholm den 15 oktober 1968

Sven Mellqvist
Anna-Lisa Lewén-Eliasson
Folke Nihlfors
Gunnar Gustafsson
Arvid Eskel
Oskar Lindkvist
Ola Ullsten
Gusti Gustavsson
Per Petersson

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får vi anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 17—20 oktober 1968 på grund av studieresa till Algeriet och Liberia.

Stockholm den 11 september 1968

Sigrid Ekendahl
Ove Nordstrandh
Carl Göran Regnéll
Ingrid Sundberg
Gunbjörg Thunvall
Elisabet Sjövall

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 16/10—26/10 med anledning av utlandsresa.

Örebro den 10 oktober 1968

Henry Allard

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 6

**Meddelande ang. sammanträdestider
m. m.**

Herr TALMANNEN yttrade:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär plan för andra kam-

Meddelande ang. sammanträdestider m. m.

marens sammanträden under hösts-sessionen. Därav framgår bland annat att den första frågestunden äger rum torsdagen den 24 oktober med början kl. 15.30. Då besvaras frågor som inlämnats senast kl. 12.00 fredagen den 18 oktober.

En allmänpolitisk debatt anordnas onsdagen den 13 november kl. 10.00 med eventuell fortsättning torsdagen den 14 och fredagen den 15 november, båda dagarna med början kl. 10.00. Vid torsdagens och fredagens sammanträden kan även utskottsutlåtanden upptas till avgörande. Om samtliga ärenden hinner slutbehandlas på torsdagen blir fredagens sammanträde ett bordläggningsplenum, som i så fall tar sin början kl. 14.00.

I den mån behov därav föreligger kommer fr. o. m. den 15 november arbetsplena att anordnas också på fredagarna. Dessa sammanträden börjar kl. 10.00.

Sessionens sista arbetsplenum avses skola äga rum fredagen den 13 december kl. 10.00. Om så erfordras på grund av skiljaktiga beslut sammanträder kamrarna även lördagen den 14 december kl. 10.00.

Kammarens ledamöter har tillställts en preliminär ärendeplan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden under hösts-sessionen. Med hänsyn till att en mycket stor del av utskottens arbetsmaterial ännu icke föreligger har de från utskotten erhållna tidsuppgifterna med nödvändighet måst bli osäkra. Jag vill därför starkt understryka att planen — såsom också uttryckligen angivits — är preliminär.

Till kammarens ledamöter har vidare utdelats förteckningar över dels propositioner avsedda att föreläggas hösts-sessionen, dels uppskov till hösts-sessionen med behandlingen av vissa ärenden. Särskilda meddelanden har utarbetats angående riksdagens arbete m. m. under hösts-sessionen, riksdagens utlandskontakter och riksdagens skoltjänst.

§ 7

Interpellation ang. åtgärder mot buller

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIKLUND i Stockholm (fp), som yttrade:

Herr talman! Maskinkulturen har inte endast positiva effekter. En av dess mest uppenbara skadeverkningar är den stigande bullernivån i samhället. Trots att buller sedan länge och obesträtt betraktats som ett allvarligt hälsoproblem är dock naturen hos bullerskadorna i många avseenden outforskad.

Buller anses ha en klart negativ inverkan på människors hälsa. Det kan orsaka direkta hörselskador, men det kan också medföra mindre uppenbara skadeeffekter. Sömnens »kvalitet» minskas av en hög och varierande ljudnivå från omgivningens sida. Hjärnan är känslig för akustisk påverkan, även om man inte vaknar. Buller påverkar också rent fysiologiskt t. ex. magaktivitet och blodcirkulation. Dessa förhållanden innebär att effekten av oljud lättare blir hälsofarlig för människor med vacklande hälsa, t. ex. nyopererade, folk som lider av hjärt- och cirkulationsbesvär och människor som är starkt uttröttade eller befinner sig i ett labilt psykiskt tillstånd. Självfallet finns här som vid andra påfrestningar individuella variationer i fråga om motståndskraft och känslighet.

Det finns inget entydigt svar på frågan hur starkt buller som kan tillåtas utan skadliga verkningar. Dessa betingas bl. a. av styrka, frekvens, varaktighet, variation och tidpunkt för bullerstörningen. Därför stöter man på svårigheter, när man skall försöka fastställa medicinska normer för tillåtet buller. Tidigare förslag i riksdagen om fastställande av gränsvärden för högsta tillåtna bullernivå har avvisats med hänvisning till att man ännu inte har det vetenskapliga underlag som behövs för en sådan åtgärd. I länder som Västtyskland, Finland och Norge har man likväl ansett tillräckliga, vetenskapligt hållbara fakta föreligga för att i varje fall införa laglig

maximering av gränserna för buller från motorfordon.

Den svenska debatten om jettrafiken på Bromma visar vilket växande problem flygbullret är. Jetflygplan kom i civilt bruk för ungefär tio år sedan. Sedan dess har flygtrafiken tredubblats och man väntar en ytterligare fördubbling under de närmaste fem åren. Man tycks räkna med att inom en inte alltför avlägsen framtid överljudsflygplan ombesörjer en inte obetydlig andel av den civila luftfarten. Därigenom torde mycket stora bullerproblem komma att uppstå. De bedöms kunna bli så besvärliga, att Europarådets rådgivande församling den 26 september 1968 beslöt föreslå en internationell överenskommelse enligt vilken civil överljudstrafik över befolkade områden förklaras otillåten. Jämför rådsförsamlingens rekommendation 538 och resolution 383 år 1968 med tillhörande rapporter: dokument 2436 jämte bilagor samt A5(20)CR16 (debattprotokoll).

Det finns naturligtvis olika metoder att bekämpa skadligt buller. Man kan undvika att lokalisera bullerkällan till en plats, där en hög ljudnivå blir särskilt besvärande. Man kan förbättra ljudisoleringen på de byggnader som ligger i närheten av en besvärlig bullerkälla och man kan slutligen förse människor, som tvingas vistas i närheten av en bullerkälla, med skyddsanordningar som dämpar den ljudnivå de uppfattar. Ingen av dessa lösningar är särskilt idealisk. Som regel bör i stället gälla, att man bekämpar bullerstörningar genom åtgärder »vid källan», d. v. s. vid den bullerproducerande maskin det kan vara fråga om.

Det finns tydligen tekniska möjligheter att bekämpa bullerstörningar »vid källan». Att dessa inte alltid tillvaratagits får bl. a. tillskrivas frånvaron av gränsvärden för högsta tillåtna bullernivå. Dessutom finns det uppenbarligen skäl att se över lagstiftningen i övrigt på området. Samhällets lagliga möjligheter att komma till rätta med de växande

Interpellation ang. uppdrag för grundlagberedningen att utreda statschefens ställning i en republik

bullerproblemen torde för närvarande vara alltför begränsade.

Som redan påpekats är dock kunskapen om de närmare medicinska och andra skadeeffekterna av bullerstörningar ännu otillräckliga. Inte minst gäller detta effekten i olika avseenden av flygbuller och superbangar. Beträffande dessa och andra bullereffekter krävs därför fortsatta intensiva forskningsinsatser. Detsamma gäller den påbörjade utvecklingen på det maskinkonstruktiva planet av åtgärder, som gör det möjligt att avsevärt begränsa ljudnivån vid bullerkällorna.

För att det viktiga arbetet med att få fram tystare maskiner, fordon och flygplan skall bli framgångsrikt krävs också ett utbyggt internationellt samarbete. Det är ofta föga rationellt att enskilda tillverkare och användare av bullrande maskinutrustning ställs inför uppgiften att på egen hand utveckla anordningar, som effektivt begränsar bullernivån. Problem av detta slag löses ofta bäst i internationell samverkan genom de större resurser som då kan mobiliseras. Dessutom erfordras internationella överenskommelser om förbud mot vissa slag av bullerstörningar, t. ex. från överljudsflygplan, och om fastställande av gemensamma normer för högsta bullernivå i andra fall.

Bullerfrågorna ingår i flera myndigheters arbetsuppgifter, t. ex. naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen, luftfartsverket, statens institut för folkhälsan och hälsovårdsnämnderna. Dessa myndigheter har i flera fall utfört ett förtjänstfullt arbete. För alla utom naturvårdsverket gäller dock att man har att bevaka speciella områden av hela problemkomplexet. Den myndighet som skulle ha att anlägga en helhetssyn på bullerfrågorna är naturvårdsverket. Därför är det särskilt beklagligt att bullerproblemet inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet vid detta verks organisatoriska uppbyggnad. Sålunda saknas en

särskild och välutrustad arbetsenhet för bullerfrågor inom naturvårdsverket. Från olika håll har framhållits att en speciell byrå för bekämpande av buller egentligen borde inrättas inom verket.

Med anledning av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

1. Avser regeringen att snarast låta utarbeta och föreslå bestämmelser om allmänna gränsvärden för högsta tillåtna bullerstörningar?

2. Avser regeringen att föreslå att naturvårdsverket tillföres en särskild arbetsenhet för frågor rörande bullerbekämpande?

3. Ämnar regeringen söka medverka till att en internationell överenskommelse, som medför hinder för civil trafik med överljudsflygplan över befolkade landområden, kommer till stånd?

Denna anhållan bordlades.

§ 8**Interpellation ang. uppdrag för grundlagberedningen att utreda statschefens ställning i en republik**

Ordet lämnades på begäran till

Fru ERIKSSON i Stockholm (s), som yttrade:

Herr talman! Riksdagen beslöt 1966 att hemställa om en utredning av statschefens ställning även under den förutsättningen att Sverige inför republik. Beslutet fattades med alla socialdemokratiska och kommunistiska röster i båda kamrarna. Grundlagberedningen har slutfört sitt arbete på vissa avsnitt av en författningsreform, och om 1970 års riksdag godtar detta års riksdagsbeslut om en enkammarriksdag kommer en väsentlig del av dess arbete att ha resulterat i grundlagsändring. Men frågan är hur man kommer att fortsätta författningsreformen. Efter pressmeddelanden

Interpellation ang. föreliggande förslag om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakultet

att döma, närmast uttalanden av beredningens ordförande, skulle arbetet intensifieras men det föreföll osäkert om riksdagens hemställan om ett klarläggande av statschefens ställning även i en republik komme att tas upp. Samtidigt påstod beredningens ordförande, kanske skämtsamt, att hela beredningen bestämt avvisade republiktanken.

Då den yngre generationens representant riksdagsman Ingvar Carlsson lämnat beredningen känns det osäkert om beredningen har uppmärksammat riksdagsbeslutet.

Jag ber därför att till statsministern få ställa följande frågor:

1. Kvarstår grundlagberedningens uppdrag att även utreda statschefens ställning i en republik?

2. Har statsministern någon egen tidtabell för arbetets bedrivande?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. föreliggande förslag om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakultet

Ordet lämnades på begäran till

Herr KÄLLSTAD (fp), som yttrade:

Herr talman! År 1965 beslutade riksdagen i enlighet med proposition nr 141 att ge regeringen i uppdrag att införa en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid de filosofiska fakulteterna. Regeringen uppdrog åt universitetskanslersämbetet (UKÄ) att utarbeta förslag till hur en sådan omorganisation skulle genomföras. I april i år lade den arbetsgrupp, UKAS, som har arbetat med uppdraget, fram sitt förslag. Såväl under den korta remisstiden, som gick ut i början av juni, som under hela tiden därefter har vi fått uppleva en kraftig och kanske något oväntad kritikstorm. Det kan vara

av intresse att se hur denna kritik hänger samman med de direktiv UKÄ fick i samband med uppdraget samt de tillägg till dessa som utfärdades i anslutning till riksdagens beslut om lärarutbildningen våren 1967.

I den utredning som låg till grund för proposition 1965:141, 1963 års universitets- och högskolekommitté, sades bl. a. att en spärr bör införas så att »en studerande som efter två år vid fakulteten inte kan uppvisa normala studieresultat eller särskilt bärande motiv för fördröjningen inte vidare skall äga rätt att fortsätta sina studier vid fakulteten. Ett alternativ till en sådan spärrregel är att ange en maximal tidsgräns för studier för en viss tentamen efter vilken gräns studierna inte får fortsätta även om tentamen inte avlagts.» Ett komplement till det skulle vara att »begränsa antalet gånger en studerande får tentera i ett och samma ämne eller på ett och samma kursmoment». Dessutom förordar kommittén att reglerna för delta-gande i undervisning och tentamina skärps »i syfte att minska möjligheterna för de studerande att förlänga studietiderna utöver vad som kan anses skäligt med hänsyn till gällande normalstudietidsbestämmelser».

Departementschefen påpekade i propositionen att nya vägar måste sökas för att åstadkomma minskning av studietiderna och en ökad genomströmning. »Dessa åtgärder bör till sin principiella karaktär vara av det slag U 63 förordat.» En förutsättning skulle vara att man genomförde »en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen» och detta skulle kunna göras genom »att införa bundna ämneskombinationer eller om man så vill *fasta studiegångar*». Fritt tillträde skall endast tillåtas »till vissa fasta studiegångar såsom redan är förhållandet vid spärrade fakulteter och högskolor samt vid de teologiska och juridiska fakulteterna. — — — För den enskilde studeranden

Interpellation ang. föreliggande förslag om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakultet

innebär den fasta studiegången krav på ett beslut om studiernas inriktning vid början av dessa. Detta val bör vid de filosofiska fakulteterna avse de första årens studier.»

Samtidigt säger regeringen i den promemoria som medföljde uppdraget till UKÄ: »Primärexamen bör till sin omfattning motsvara nuvarande grundexamen — — —. Den sammanlagda studietiden bör bestämmas med utgångspunkt i nu gällande normalstudietider.»

Det är svårt att tolka dessa direktiv annorlunda än att alla studiegångar inom de filosofiska fakulteterna skall vara tre år (nuvarande normalstudietid för fil. kand. och fil. mag.) och att de två första åren skall vara helt bundna och inte tillåta avvikelser.

Departementschefen säger vidare: »De fasta studiegångarna — i princip omfattande kombinationer av närbesläktade ämnen och med viss inriktning mot skilda avnämningar i samhället — bör ge den studerande en mer målmedveten inriktning och större stadga i studiearbetet samt en bättre överblick över studierna — — —.» Statsutskottet hoppas att fasta studiegångar skall »möjliggöra utbildning över fakultetsgränser, exempelvis s. k. blandade utbildningar inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet och medicinsk eller farmaceutisk fakultet» samt »förbättra förutsättningarna för en kontinuerlig anpassning av utbildningsinnehållet med hänsyn till samhällets ständigt föränderliga behov».

I promemorian påpekas följande: »Med beaktande av pedagogiska erfarenheter, arbetsmarknadens behov och nuvarande tendenser i de studerandes val av ämneskombinationer bör förslag framläggas om lämpligt antal fasta studiegångar.» Departementschefen uttalar i propositionen om lärarutbildningen att »enligt min mening studiegångarna för blivande ämneslärare bör kunna väljas även av studerande som ej direkt siktar till att bli lärare. Studiegångar avsedda

för *enbart* lärarutbildning bör alltså inte organiseras.» Statsutskottet säger angående samma proposition »att lärarutbildningen enligt propositionen skall ske inom fasta studiegångar som utformas särskilt för lärarutbildning. Utskottet vill understryka vikten av att detta genomföres så att lärarutbildningens innehåll och omfattning i de enskilda ämnena anpassas till de krav de olika skolformernas läroplaner ställer.»

Beträffande examenssystemet säger departementschefen i proposition 1965: 141: »De fasta studiegångarna kan i framtiden tänkas omfatta studier för hela betyg enligt nuvarande examenssystem eller kurser av olika längd i skilda ämnen enligt vad som kan betecknas som ett poängsystem. I tanken på fasta studiegångar ligger, att ämnesstudierna skall ske i en fixerad tidsföljd och inom bestämda tidsramar.»

Promemorian säger att de fasta studiegångarna »bör bestå av studiekurser (ämnen eller delar av ämnen), som skall inhämtas i en bestämd ordningsföljd. Vid utformningen av systemet med fasta studiegångar bör hänsyn tas till berättigade önskemål om att på deltid bedriva studier och om att endast följa enstaka studiekurser.»

Den kritik som framförts i remissvar, i artiklar, vid studentmöten etc. har berört följande huvudpunkter:

Det har inte existerat någon dialog mellan utredarna och de olika intressenterna — lärarna, eleverna och avnämarna — när det gällde att formulera målen för de olika utbildningslinjerna. Man har visserligen enligt direktiven utgått från hur eleverna har kombinerat ämnen tidigare. Eftersom de examina man analyserat avlades 1963/64 och alltså är ett resultat av de elevers val, som började i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet, har man åstadkommit en kraftigt konserverande styrning. Det är orealistiskt att bestämma inriktningen av studierna för dem som

Interpellation ang. föreliggande förslag om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakultet

går ut i arbetsmarknaden på 1970-talet med hänsyn till arbetsmarknadens behov på 1950-talet, då det sannolikt är detta elevernas val har speglat.

Vidare har den kraftiga tillströmningen, som för övrigt var en av orsakerna till beslutet om de fasta studiegångarna, medfört att endast en mycket liten del av de studerande (för närvarande är antalet nybörjare vid filosofisk fakultet ungefär 20 000 per år, medan antalet platser vid lärarhögskolorna är cirka 2 500) kan komma att bli lärare. Att då låta huvuddelen av utbildningslinjerna inriktas mot läraryrket kan med rätta kritiseras. Direktiven säger att man skall inrätta lärarutbildningslinjer, och detta krav har uppfyllts. Det är däremot sämre med den anpassning till samhällets aktuella behov varom statsutskottet talar.

Det måste bedömas som olyckligt att regeringen gav UKÄ i direktiv att endast lägga fram förslag till utbildningar av nuvarande omfattning. Det föreligger sannolikt behov såväl av kortare utbildningsvägar som av längre. Det bör vara det aktuella utbildningsmålet som styr längden på utbildningen. Införandet av kortare utbildningar torde dessutom kunna medföra en mindre belastning på utbildningsresurserna.

Mycken kritik har också riktats mot kravet på ett tidigt val av utbildningsväg. Flera remissinstanser har pekat på en väg som löser problemet utan att det kan hävdas att fastheten eftersätts i någon högre grad. Grupper av utbildningslinjer har gemensamt stoff som kunde sammanföras till grundutbildningar om exempelvis ett år, varefter man kan skapa en successiv differentiering. Lättast att åstadkomma detta torde det vara inom de matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakulteterna.

I direktiven diskuteras såväl användandet av nuvarande betygssystem som utnyttjandet av ett poängsystem. Arbetsgruppen har föredragit det mer flexibla

poängsystemet. Tyvärr har man tydligen tolkat talet om fasta tidsramar och bestämd ordningsföljd så, att man inte vågat utnyttja poängsystemets alla fördelar. Genom att införa begreppet studiekurs, som är en sammankoppling av kurser som skall läsas under en eller två terminer, har man försvårat möjligheterna att byta ut en föråldrad kurs och därmed anpassa kursinnehållet efter utvecklingen. Likaså gör man det svårare att åstadkomma nya utbildningsvägar om man på ett rationellt sätt vill utnyttja redan existerande kurser. Kurserna måste nämligen då kombineras till jämna en- eller tvåterminsbitar för att passa in i systemet. På detta sätt har man lyckats konservera betygssystemets nackdelar.

Det absoluta kravet på en bestämd ordningsföljd mellan kurserna medför, att de som önskar studera på deltid, de som önskar läsa snabbare eller långsammare, respektive de som av något skäl, sjukdom eller militärtjänst, gör avbrott i sina studier, kommer i kläm. Intentionerna bakom riksdagsbeslutet måste ha varit att få eleverna att läsa i en ur pedagogisk synvinkel förnuftig ordning, inte att skapa en hård byråkratisk disciplin. Det framgår bl. a. av att direktiven uttalar, att hänsyn måste tas till dem som vill studera på deltid, något som arbetsgruppen i mycket liten utsträckning har lyckats göra.

Om en elev inte klarar en viss tentamen torde det rationella sättet att hjälpa denne vara att tillåta honom att läsa färre kurser än planerat fram till nästa tentamenstillfälle, så att han har möjlighet att ta igen det förlorade. I stället har arbetsgruppen skisserat ett system (i god överensstämmelse med direktiven) där alla elever skall följa samma arbetsgång under terminen och möjlighet sedan ges att repetera under ferietid. Om anledningen till den strikta tidsföljden var pedagogisk — kunskaperna från en kurs är nödvändiga för att in-

hämta nästa kurs — kommer ju just den svage eleven att drabbas om han inte klarar den första kursen. Detta är bara ett exempel på hur de åtgärder för begränsningar av rätten att studera, som riksdagen skisserade, ser ut i verkligheten. Flera av de mål riksdagen hade med sitt beslut hade förmodligen kunnat uppnås på annat sätt med positiva åtgärder av typen studierådgivning, bättre undervisning i studieteknik, aktiv studieuppföljning samt införande av kortare utbildningsvägar.

Genom den tolkning av riksdagens beslut regeringen har gjort i promemorian till UKÄ blev preciseringen alltför skarp. Under arbetet i arbetsgruppen och bland remissvaren har framkommit förslag som sannolikt bättre skulle ha stämt med riksdagens önskan att reformera de filosofiska fakulteterna än vad det existerande förslaget gör. Det hade varit lyckligare om direktiven hade varit vidare och riksdagen hade fått ta ställning till det slutliga förslaget. Redan vid behandlingen av proposition 1965:141 framfördes från folkpartiet detta krav. I ljuset av kritiken från universitets- och studenthåll framstår detta krav som än mer berättigat.

Med stöd av det anförda hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har statsrådet för avsikt att framlägga proposition för riksdagen med anledning av universitetskanslersämbetets förslag om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakultet?

2) På vilka punkter är statsrådet beredd att göra avsteg från de av regeringen givna direktiven till UKÄ i en sådan proposition?

3) Om statsrådet icke avser att framlägga proposition, på vilka punkter är då statsrådet beredd att modifiera de preciseringar av riksdagsbeslutet som regeringen gjort i sin promemoria till UKÄ?

Interpellation ang. inbördeskriget i Biafra

4) Anser statsrådet — efter att ha tagit del av kritiken av UKAS — att en annan handläggning hade kunnat ge bättre resultat, där universitetsmyndigheter, lärare och studenter hade beretts tillfälle att ge synpunkter på hur systemet bort byggas upp före riksdagens ställningstagande?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. inbördeskriget i Biafra

Ordet lämnades på begäran till

Herr RIMMERFORS (fp), som yttrade:

Herr talman! I en interpellationsdebatt med hans excellens herr ministern för utrikes ärendena den 2 maj i år tillät jag mig att som ett av motiven för ett svenskt FN-agerande i biafrafrågan anföra farhågorna för ett folkmord.

Efter denna interpellationsdebatt har åtskilligt hänt som borde intressera kammaren. Bl. a. har regeringen, som svar på en inbjudan av den nigerianska regeringen, beslutat sända en svensk observatör till stridsområdet med uppgift att iakttaga och rapportera om de nigerianska truppernas framfart i Biafra. Uppdraget lämnades till generalmajoren Arthur Raab med överstelöjtnant Carl Areskoug som assistent. Liknande observatörsuppdrag accepterades av de brittiska och kanadensiska regeringarna.

Observatörerna lär nu, enligt uppgifter i pressen, ha börjat avlämna sina rapporter. Det har sagts att observatörerna på grundval av sina iakttagelser avvisat anklagelserna för folkmord. Å andra sidan har från annat håll rapporterats att underlaget för iakttagelserna skulle vara begränsat till studier på nigerianskt område och att observatörerna enbart varit den nigerianska statens gäster.

Interpellation ang. åtgärder mot buller

Det skulle i detta läge vara av värde om hans excellens utrikesministern ville meddela kammaren resultatet av observationerna och de omständigheter under vilka undersökningen genomförts. Sveriges internationella anseende gör det dubbelt angeläget att undersökningarna bedrivits just på de platser där de påtalade våldsdåden utförts. Det måste också klargöras att observatörerna icke som inbjudna stått i beroendeförhållande till den anklagade nigerianska regeringen. Det gäller dock en så allvarlig sak som anklagelser för folkmord.

Med hänvisning till det anförda anhallar jag om kammarens tillstånd att till hans excellens ministern för utrikes ärendena få ställa följande frågor:

Är herr utrikesministern villig att inför kammaren redovisa resultaten av de iakttagelser beträffande krigföringen i Biafra, som inrapporterats av Sveriges observatör, generalmajor Arthur Raab?

Anser herr utrikesministern att vi genom rapporten fått tillräckligt underlag för bedömningen, att krigsmetoderna i Biafra icke kan betecknas som folkmord?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. åtgärder mot buller

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDERSSON i Örebro (fp), som yttrade:

Herr talman! I takt med den tekniska utvecklingen ökar en rad negativa företeelser, som kan ha stor inverkan på människor och miljö. Det är uppenbart att sådana biverkningar kräver ökad uppmärksamhet.

Bullerproblemen tillhör dessa ibland svårbemästrade negativa effekter av det moderna samhällets maskinkultur. Biltrafiken orsakar besvärliga bullerstör-

ningar. Det är svårt att komma till rätta med det problemet. Det har inte beaktats tillräckligt i lagstiftningen. Trafikbullret har också en betydande inverkan på stadsplaneringen. Tyvärr har detta inte alltid beaktats, t. ex. när motorvägsleder kommit alltför nära bebyggelse.

Buller är vidare en betydande sanitär olägenhet på många arbetsplatser. Det gäller alldeles särskilt vid byggnads- och gatuarbeten. Det växande antalet överljudsflygplan är också ett hot mot människor på många håll i världen.

Ett högt buller orsakar inte bara direkta hörselskador utan också stresssymtom och andra psykiska störningar. En bullernivå som inte uppfattas som direkt hög kan ändå ha sådana biverkningar, om den har lång varaktighet.

Undersökningar om buller i bostadsområden har visat, att hyresgästerna ofta uppfattar lägenheternas ljudisoleringsring som otillfredsställande. Tyvärr tycks det också gälla i åtskilliga nyuppförda hus. Det är uppenbart att detta problem måste uppmärksammas. Vissa bullerstörningar i bostadsområden, t. ex. störningar från grannar, kan endast motverkas genom bättre ljudisoleringsring i lägenheterna. De flesta bullerproblem angrips dock bäst genom åtgärder vid bullerkällan.

Det finns betydande tekniska möjligheter att begränsa buller från maskiner och fordon. De har inte tillvaratagits i tillräcklig omfattning. Orsaken till detta kan i hög grad sökas i det förhållandet, att det saknas klara normer och gränsvärden för bullerstörningar.

Bullerfrågor kommer in i flera statliga verks och myndigheters arbetsområden. Det gäller t. ex. planverket, luftfartsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen och trafiksäkerhetsverket. Kännetecknande för dessa frågor handläggning är emellertid att det saknas samordning mellan de åtgärder, som vidtas av olika organ. Naturvårdsverket, som leder och övervakar åtgärder mot olika slag av

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Ådalen

miljöförstöringar, saknar nämligen ett eget organ för bullerfrågor.

Med anledning av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

Avser regeringen att inför riksdagen lägga fram förslag till normvärden för bullerstörningar?

Avser regeringen att förstärka naturvårdsverket med en enhet för bullerfrågor?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Ådalen

Ordet lämnades på begäran till

Herr LORENTZON (vpk), som yttrade:

Herr talman! Svenska cellulosabolagets besked om ytterligare företagsnedläggning i Kramfors har skapat stark indignation, inte endast i Ådalen utan i hela Västernorrlands län. På goda grunder hyser befolkningen misstanken att SCA är inställt på att helt avveckla sin verksamhet i Ådalen, vilket skulle betyda att de båda återstående SCA-ägda sågverken samt massafabriken inom en näraliggande framtid kommer att nedläggas. Detta skulle innebära att ytterligare 700 göres arbetslösa. Perspektivet är synnerligen dystert, framför allt mot bakgrunden av att i kramforsområdet under de senaste fem åren 900 människor i produktivt arbete förlorat sina sysselsättningar, inklusive den senast signalerade sågverksnedläggningen. Det är fem stora företagsnedläggningar på lika många år. Området tål knappast mer av industridöden.

Ådalen har haft den största folkminskningen i hela landet under 1960-talet. Utflyttningen av den yngre arbetskraften har medfört att Kramfors tillhör de städer som har det största antalet folk-

pensionärer; drygt var femte stadsbo är pensionär. Problemen i Ådalen är särskilt prekära med tanke på att Västernorrlands län har de högsta arbetslöshetssiffrorna i hela landet enligt de senaste rapporterna.

Omfattande samhällsinvesteringar har gjorts. Hit hör bl. a. byggandet av den sötvattenstunnel, som kom till på tillskyndan av SCA och som kostat samhället omkring 40 miljoner kronor. Detta bygge hotar nu att bli en av vårt lands största skandaler.

Under decennier har SCA utsatt Ådalen för den kraftigaste exploatering. De jättevinster som här har skapats har inte stannat kvar i Ådalen; de har i stor utsträckning exporterats till utlandet, där stora investeringar skett i en hel rad av länder. De som skapat jättevinsterna till Svenska handelsbanken (ägaren av SCA) har alltid tillhört de lågavlönade. Ådalens arvedel utgör i det närmaste en industriell kyrkogård. Ådalen har varit helt utlämnad åt den privata företagsamheten, där storfinansen i form av SCA varit den dominerande.

I anslutning till vad som skett i Ådalen ställer befolkningen sig bl. a. följande frågor:

Hur länge skall storfinansen få uppträda mot en bygd på sätt som SCA haft fria händer att göra i Ådalen? Borde inte lagar stiftas mot industriell vanhävd? Skall företag få läggas ned som i fallet Ådalen utan att ersättningsindustri anskaffas? Borde inte samhället ta hand om dylika företag och driva dem, då bevisligen mindre företag i samma bransch kan skötas lönsamt? Bedriver Svenska handelsbanken sabotage mot lokaliseringpolitiken för att tvinga sig till alltmer kraftigt tilltagna lokalisering bidrag från samhället? Storfinansen har ju tidigare i olika sammanhang erhållit jättebelopp från staten; varför skulle inte SCA kunna spekulera i ännu större givmildhet från regeringen? Eller kommer SCA helt att avveckla sin verksamhet i Ådalen?

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Ådalen

Befolkningen väntar sig nu att samhället skall gripa in och klara sysselsättningskrisen. Ådalens ensidiga näringsliv kräver statlig etablering med i första hand en större verkstadsindustri. Frågan har tidigare aktualiserats i interpellationer. Flera fackföreningar har i uttalanden ställt sig bakom detta krav. Nu senast har detta skett genom FCO-distriktet i mellersta Norrland med 55 000 medlemmar.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

1. Betraktar statsrådet SCA:s handlande genom beslutet om nedläggning av sågverket i Kramfors som ett sabotage mot lokaliseringspolitikerna och som en metod att söka tilltvinga sig ytterligare kraftigt tilltagna lokaliseringsmedel?

2. Kan statsrådet upplysa om huruvida SCA avser att inom en näraliggande framtid helt avveckla sin verksamhet i Ådalen?

3. Anser statsrådet exemplet med SCA:s företagsnedläggningar aktualisera frågan om instiftandet av en industriell vanhävdslag?

4. Vilka omedelbara åtgärder avser statsrådet vidtaga för att bereda meningsfull sysselsättning i Ådalen? Och vilka åtgärder överväger statsrådet i övrigt för att till Ådalen förlägga ersättningsindustrier, exempelvis verkstadsindustrier, som på längre sikt och i större omfattning kan förbättra sysselsättningsläget i Ådalen?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Ådalen

Ordet lämnades på begäran till

Herr MARTINSSON (s), som yttrade:
Herr talman! Den senaste tidens fö-

retagspolitiska händelser i Ådalen har tilldragit sig ett dominerande intresse inom den näringspolitiska och lokaliseringspolitiska debatten. Det överraskande beslutet av Svenska cellulosabolagets ledning att den 15 mars 1969 lägga ned verksamheten vid Kramfors sågverk med dess 146 anställda utgör den senaste fasen i den långa rad av rationaliseringar och företagsnedläggningar som kännetecknat tiden efter fusionen mellan Svenska celluloosaaktiebolaget och Kramfors aktiebolag år 1954, åtgärder som fått en betydande arbetslöshet och avflyttning från Ådalen till följd.

Det som gjort denna SCA:s hårda och energiskt bedrivna rationaliseringspolitik så kännbar och besvärlig, inte enbart för Ådalens befolkning utan i lika hög grad för regionens kommuner, är att näringslivet så helt domineras av skogen och skogsindustrin. Försök att få till stånd ett mera differentierat näringsliv i Ådalen har hittills krönts med endast ringa framgång. Likväl har de få företag inom t. ex. den mekaniska verkstadsindustrin som etablerat sig i Ådalen haft enbart goda erfarenheter av trakten som industriell miljö.

Att under senare år inte fler företag med annan råvarubas än skogen och träet lokaliseras till Ådalen hänger bl. a. samman med att SCA vid olika tillfällen tillkännagivit sin avsikt att till regionen förlägga en stor industrienheter, som på ett avgörande sätt skulle kunna medverka till att lösa sysselsättningsproblemen. På våren 1965 meddelade sålunda SCA:s företagsledning att man avsåg att i Kramfors uppföra en fabrik för framställning av s. k. kraftliner. Förprojektningen skulle vara färdig i sådan tid att byggnadsarbetena skulle kunna börja »inom en tid av mellan ett och två år». Planerna ändrades emellertid och förklarades år 1967 gälla ett modernt tidningspappersbruk. Investeringarna beräknades till 435 miljoner kronor, och bruket skulle ge sysselsättning åt 250 arbetare och 30 tjänstemän. Vidare fram-

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Ådalen

gick av de överläggningar som bolaget hade med olika myndigheter, att arbetstillfällena inom skogsbruket och transportsektorn också skulle ökas i betydande grad.

Utfästelserna från SCA att förlägga en stor industrienhet till Kramfors aktualiserade den kända företeelsen att det vid en företagsetablering blir nödvändigt med omfattande samhällliga investeringar. För att tillförsäkra företaget en fullgod service måste samhället ha en god tillgång till bostäder, en väl utbyggd detaljhandel, ett högt utvecklat skolväsende, god tillgång till samlingslokaler, hotell, idrottsanläggningar m. m. Det stod på ett tidigt stadium klart för de kommunala myndigheterna i Kramfors stad att stora ansträngningar måste göras i detta sammanhang. Härvid spelade tillgången på byggnadsarbetskraft en central roll. Den nödvändiga samhällliga byggnadsverksamheten i detta sammanhang måste beslutas och genomföras i sådan ordning, att all nödvändig arbetskraft skulle kunna vara tillgänglig i det ögonblick då den nya industrianläggningen skulle påbörjas. I detta avseende har Kramfors stad förfarit på ett sätt som torde kunna betecknas som föredömligt. Sedan år 1965 har staden investerat cirka 100 miljoner kronor för att kunna bereda SCA-företaget all den service som kan anses erforderlig. Detta har skett i en förlitan på bolagets högst bestämda utfästelser.

Trots dessa upprepade utfästelser känner både de kommunalt ansvariga och befolkningen i sin helhet oro inför utvecklingen. Man kan nämligen inte bortse från att uttalandena från företagens sida efter hand blivit allt vagare. Nu har antydningar gjorts om att ett beslut skulle kunna föreligga och bli offentligt i november månad. Man får livligt hoppas att detta beslut inte blir negativt från Ådalens synpunkt. En fortsatt uttunning av basnäringen i nedre Ådalen får nämligen högst allvarliga

konsekvenser längs hela Älvdalen ända upp mot fjällregionen.

Utvecklingen inom Ådalen och Kramforsblocket belyses av följande.

Gudmundrå kommun, numera Kramfors stad, hade år 1931 en befolkning på 15 268 personer. Den 1 januari i år var siffran 11 723. Den statistik som bilagts handlingarna i samband med statbehandling för år 1969 gällande Kramfors stad visar att antalet skattekronor enligt 1968 års taxering för Kramfors stad utgjorde 73:88 per invånare. Medelskattekraften för riket är 90:10. Kramfors siffran utgör alltså endast 82 procent av rikets medelskattekraft. Skattekräften inom Kramforsblockets övriga kommuner varierar mellan 64:88 i Ytterlännäs och 50:20 i Boteå. Samtidigt är skattekräften i de näraliggande städerna Härnösand 107:11, Sollefteå 96:48, Sundsvall 94:96 och Örnsköldsvik 90:71.

Inom regionen har under de senaste två åren cirka 750 arbetare och tjänstemän genom nedläggningar och annan rationalisering blivit utan arbete. Det innebär att uppemot 3 000 personer förlorat sina försörjningsmöjligheter.

Ökade insatser från samhällets sida för att bereda varaktig sysselsättning åt medborgarna och fortsatta livs- och utvecklingsbetingelser för kommuner och regioner torde vara erforderliga på olika håll i landet. Förhållandena i Ådalen är emellertid så allvarliga, att särskilt kraftiga och snabba åtgärder måste till där. Det råder bekymmer bland befolkningen inom regionen, och ansvariga instanser på både länsnivå och kommunal nivå betraktar utvecklingen med djupt allvar. Reaktionen inför den senaste tidens händelser har också kommit till uttryck i en rad uttalanden som tillställts regeringen såväl från den socialdemokratiska landstingsgruppen som från de fackliga organisationer, vilka är berörda av den sedan många år pågående rationaliseringen i Ådalen. Händelserna i Ådalen återverkar såle-

Interpellation ang. åtgärder mot narkotikamissbruket

des inte blott på de närmast berörda kommunerna utan betraktas som en för hela länet ytterst allvarlig utveckling, någonting som tydligt kom till uttryck vid Västernorrlands läns landstings nys avslutade höstmöte.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet i tillfälle att lämna en redovisning av regeringens syn på ådalsproblemet och av de skyndsamma åtgärder som kan väntas för att skapa bättre näringspolitiska förutsättningar inom regionen?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. åtgärder mot narkotikamissbruket

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (h), som yttrade:

Herr talman! Utvecklingen under de senaste åren i fråga om narkotikamissbruket inger allvarlig oro inte minst därför att det synes vara ungdomen som har de största svårigheterna att motstå påverkan. Bland de nordiska länderna är Sverige i särklass värst drabbat. Man beräknade att enbart i Stockholm fanns år 1967 inte mindre än 5 000 illegala narkomaner förutom det stora antal som röker haschisch. Även övriga större städer liksom många andra delar av landet har drabbats av denna epidemi. Det torde med fog kunna göras gällande att den upplysning som skett i narkotikafrågan, exempelvis via TV, inte varit tillräckligt realistisk och ej förmått ge allmänheten, i synnerhet ungdomen, en klar insikt om missbrukets nedbrytande verkningar. Snarare förefaller det som om den publicitet som getts åt denna fråga i stället vållat påtaglig skada. Om inte kraftfulla åtgärder nu vidtages finns det risk för att problemet växer samhället över

huvudet. Socialläkaren Nils Bejerot anför följande i en artikel om narkotikafrågan: »Men redan nu är var 20:e vuxen svensk alkoholist och socialt mer eller mindre invaliderad; amfetaminismen skulle med största sannolikhet kunna breda ut sig betydligt mer än så. Kroniseringen går också så mycket snabbare vid amfetaminism än vid utvecklingen av alkoholberoende och vederbörande brukar på ett tidigt stadium falla ur produktionen och en ordnad livsföring.»

Narkotikaproblemet innebär inte endast för den som drabbas av missbruket och för dennes anhöriga en djup personlig tragedi utan det har också visat sig leda till en stark ökning av kriminaliteten. Samhällets insatser har hittills visat sig klart otillräckliga. Förebyggande åtgärder måste vidtagas i väsentligt större utsträckning. Uppsökande patruller med läkare, socialarbetare och socialpolis har på de få ställen där detta prövats visat sig nå goda resultat. En saklig information om narkotikamissbrukets destruktiva inverkan, i första hand till olika tillsynsgrupper, föräldrar, lärare, ungdomsledare o. dyl. är nödvändig. Dessutom torde det finnas anledning att överväga om inte epidemiologiska synpunkter i större utsträckning än vad som hittills skett måste påverka lagstiftningen beträffande narkotika. I Japan, som höll på att få oöverstigliga problem med narkotikamissbruket, kämpades epidemin ner på tre år när man äntligen tog itu med problemen på allvar.

Med stöd av vad jag här anförut om den oroande utvecklingen i vårt land vill jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka ytterligare konkreta åtgärder planerar herr statsrådet att vidtaga för att komma till rätta med narkotikamissbruket?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. åtgärder för att tillgodose tätorternas behov av fritidsområden

§ 15

Interpellation ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr LINDAHL (s), som yttrade:

Herr talman! Strax efter omläggningen till högertrafik kunde vi notera en glädjande nedgång i antalet trafikolyckor. Under de senaste månaderna har tyvärr denna tendens brutits och vi har åter en ganska hög olycksfrekvens. Enligt statistiska centralbyråns senaste beräkningar skulle antalet trafikdödade under september månad i år uppgå till 114. Motsvarande siffra i fjol, d. v. s. omläggningsmånaden, var 59. Men vi skall givetvis vara på det klara med att denna siffra av naturliga skäl inte speglade vårt normala beteende i trafiken. En bättre jämförelsegrund är antalet trafikdödade under september månad 1966. Det var också 114. Det finns naturligtvis anledning påstå att årets siffror är relativt bättre än 1966 års, eftersom ökningen av trafikintensiteten i och för sig hade kunnat leda till en högre siffra i år. Vi har trots allt, genom upplysning och propaganda, ökad trafikövervakning m. m., blivit något mera varsamma i trafiken än för två år sedan. Men därmed får vi inte låta oss nöja.

Vi går nu mot en tid av kyla, mörker och stora risker för halka. Det krävs därför en intensifiering av arbetet för ökad trafiksäkerhet. Detta arbete gäller både ökad upplysning och propaganda, skärpt trafikövervakning och väl anpassade fartgränser. På litet längre sikt tror jag också det blir nödvändigt med en bättre förarutbildning.

Den differentiering av hastighetssystemet, som riksdagen i princip beslutat om, är enligt min uppfattning ett steg i rätt riktning. Mycket talar emellertid för att det blir nödvändigt med ytterligare differentieringar. Försök med en bashastighet på 110 km i timmen visade

sig ganska snart få allvarliga konsekvenser, och jag räknar nedtoningen till 90 km i timmen som ett välkommet ingripande. Kontrollerad försöksverksamhet med 110 km i timmen, liksom sänkningar på vissa vägar under 90 km i timmen, bör dock kunna göras i syfte att få fartgränsernas roll i trafiksäkerhetsarbetet bättre klarlagd. En nödvändig förutsättning för en sådan försöksverksamhet är dock enligt min mening en utomordentligt intensiv upplysningsverksamhet om att det dock ankommer på den enskilde föraren att själv anpassa farten till väg- och väderförhållanden m. m. och att gränsen 110 eller 90 är högsta tillåtna hastighet, inte den fart man måste köra. Det är i och för sig en självklarhet men jag tror det är nödvändigt att mer än nu betona detta i upplysningsarbetet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Kan statsrådet meddela de erfarenheter man hittills har av det differentierade hastighetssystemet?

2. Är det möjligt att få en rapport om effekterna av den intensiva trafikövervakning som pågick under ett veckoslut i augusti i år?

3. Vilka åtgärder planeras i syfte att öka trafiksäkerheten under vinterhalvåret?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. åtgärder för att tillgodose tätorternas behov av fritidsområden

Ordet lämnades på begäran till

Herr THYLÉN (h), som yttrade:

Herr talman! 1962 års fritidsutredning som i sitt första betänkande år 1964 gav en översiktsbild över friluftslivet i Sverige kunde redan vid denna

Interpellation ang. åtgärder för att tillgodose tätorternas behov av fritidsområden

tidpunkt konstatera att fritidsverksamheten kring de största städerna under den kommande tioårsperioden kommer att utvecklas i en accelererad takt. En anledning till den ökade verksamheten är i första hand den alltmer tilltagande stress som kännetecknar de moderna samhällena. Ökad fritid, förbättrade kommunikationer och ökade inkomster är andra anledningar som driver på kravet på anordningar för vila och rekreation. Om detta krav skall kunna tillgodoses även för människor i lägre inkomstklasser måste fritidsområden intill de stora städerna kunna nås utan alltför stora resekostnader. Det är därför av stor betydelse att de tillgångar som den svenska naturen utgör bevaras på ett sådant sätt att inte omistliga värden förstöres.

Västkusten har i många hänseenden en alldeles speciell natur och är ofta mer sårbar än andra områden; framför allt gäller detta ur rent estetiska synpunkter. Mycket av tjusningen i kustnaturen kan för all framtid spolieas om man vid industrilokalisering tillåter anläggningar av bunkers och oljecisterner i en sådan omfattning att kustbilden förändras. Den bohuslänska klippnaturen med sina för västkusten karakteristiska kala klippor kan inte lika lätt som exempelvis skogsklädda trakter rehabiliteras, om detta i en framtid skulle befinnas önskvärt. Därför måste redan före varje ingrepp i naturen observeras de skadeverkningar som kommer att bli bestående för all framtid.

Svenskt näringsliv måste emellertid få tillgång till markområden för expansion och nyetablering och detta under sådana förhållanden att näringslivets konkurrensförmåga inte försämras utan tvärtom stärkes. Det är därför naturligt att man inom näringslivet så långt som över huvud taget är möjligt försöker lokalisera nyetableringar av storföretag, vilkas produktion baseras på importråvaror eller i huvudsak är avsedd för ex-

port, till områden där man kan lösa frågan om hamnar för djupgående fartyg. Även i detta hänseende intar den bohuslänska kusten en särställning, då de bohuslänska fjordarna har naturliga förutsättningar för utbyggnad till storhamnar.

Det är svåra avvägningar som måste göras för att tillgodose å ena sidan tätorternas rimliga krav på fritidsområden och å andra sidan industrins lika berättigade krav på utvecklingsområden. Den nuvarande lagstiftningen medger emellertid endast i ringa omfattning en mera omfattande riksplanering då det gäller näringslivets etableringsområden. Dessutom ligger det i de flesta fall i de enskilda kommunernas intresse att skaffa sig ett ökat skatteunderlag genom industriell exploatering av markområden. De oftast mycket blygsamma inkomster som man från värdkommunernas sida kan räkna med vid en utveckling av fritidsområden kan naturligtvis inte tillnärmelsevis jämföras med de inkomster som en expanderande industri kan ge. Friluftslivet kommer av denna anledning i klart underläge, varför kommunernas möjlighet att med hänsynstagande till en riksplanering exploatera den lämpligaste fritidsmarken måste ifrågasättas. Samtidigt som man behandlar frågan om en mera omfattande riksplanering måste man emellertid tillgodose värdkommunernas rimliga krav på en fullgod kostnadstäckning för de utgifter som fritidsbebyggelsen medför.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande frågor:

1. Har statsrådet observerat den brist i planeringshänseende som den nuvarande lagstiftningen innebär?
2. Är statsrådet beredd medverka till en riksomfattande planläggning för att tillgodose tätorternas ökade behov av fritidsområden för vila och rekreation?

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Norrbotten — Interpellation ang. möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem

3. Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidtaga för att förhindra en fortlöpande miljöförslitning av kustområdena i göteborgsregionen?

4. Är statsrådet beredd medverka till en omprövning av skatteplikten för fritidsbebyggelse?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. sysselsättningsläget i Norrbotten

Ordet lämnades på begäran till

Fru MARKLUND (vpk), som yttrade:
Herr talman! Sysselsättningsläget i Norrbotten är sådant, att de hittills praktiserade lokaliseringpolitiska stödåtgärderna uppenbarligen icke är till fyllest. Enligt referat i tidningspressen konstaterade inrikesministern att målsättningen i Norrbotten förutsätter 30 000 nya arbetstillfällen till år 1980. Detta skulle dock icke hindra att utflyttning av omkring 45 000 människor måste äga rum.

En bred opinion i Norrbotten anser sig inte kunna acceptera denna frågeställning. En utflyttning av denna omfattning tillsammans med befolkningsminskning av samma anledning i andra norrlandslän, såväl som i vissa andra delar av landet, skapar för landet som helhet behov av att lösa sysselsättningsfrågan för dessa människor. I tätortsregionerna, där man mottar flyttningsströmmen, växer utbyggnadsproblemen i motsvarande grad. Bostäder skall anskaffas liksom skolor och dyrbara sjukhusanläggningar.

Det är uppenbart att denna politik för landet som helhet icke kan anses vara önskvärd. Att den inte är önskvärd för Norrbotten — och övriga län med motsvarande problem av olika storleksgrad — bör stå klart. Företagna kommunala investeringar på både primär- och se-

kundärkommunalt plan får belasta ett vikande befolkningsunderlag, som till sin ålderssammansättning förskjutes mot allt större andel icke produktiva åldrar. Hur miljö- och serviceproblemen gestaltar sig under dessa förhållanden bör också stå klart.

I motsats till det perspektiv, som nu avtecknar sig och som statsmakterna tycks acceptera som oundvikligt, måste ställas ett annat. Man bör ofördröjligen uppta till behandling frågan om en betydligt vidgad statsdrift, i första hand under tiden fram till år 1980. En sådan plan är icke — och kan inte få vara — ett »BD-80-problem». Det måste betecknas som ett rikspöblem.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande fråga:

Anser statsrådet för sin del det vara ett acceptabelt perspektiv, att Norrbotten under kommande tioårsperiod måste få vidkännas en befolkningsminskning på inemot 50 000 människor?

Hur bedömer statsrådet förutsättningarna att utvidga den statliga företagsamheten i Norrbotten i syfte att öka sysselsättningsmöjligheterna, och kan statsrådet upplysa om vilka konkreta åtgärder regeringen planerar i denna riktning?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem

Ordet lämnades på begäran till

Herr WERNER (h), som yttrade:

Herr talman! Det är välbekant att adoption av barn innebär inte bara praktiska utan också stora formella svårigheter. Barnavårdsmyndigheternas restriktiva inställning vid prövning av

Interpellation ang. skyddet av valhemligheten

adoptionsansökningar kan emellertid knappast klandras. Däremot förefaller det otillfredsställande att barnavårdsnämnds granskning av tilltänkta fosterhem och därav föranledda beslut inte kan överklagas. Denna ordning medger stort utrymme för principiellt olika behandling av adoptionsärenden från kommun till kommun. Den praktiska konsekvensen har t. ex. blivit, att man i vissa barnavårdsnämnder inte godtagger ensamstående som adoptivföräldrar oavsett förutsättningarna.

Det får inte vara så att principiella frågor, såsom denna, inte behandlas på ett för alla medborgare enhetligt sätt. Visserligen har den i början av år 1968 tillsatta utredningen med uppgift att göra en allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen bl. a. fått i uppdrag att beakta den oegentlighet, som den uteblivna möjligheten till överprövning av barnavårdsnämnds beslut i det här berörda sammanhanget utgör. Jag anser emellertid det vara nödvändigt att frågan snarast särbehandlas utan avvaktande av resultatet av övrig översyn av den sociala vårdlagstiftningen.

Med stöd av vad jag här anfört vill jag be om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till en sådan skyndsam ändring av barnavårdslagen att barnavårdsnämndernas förhandsgranskning och beslut angående fosterhem kan överklagas?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Interpellation ang. skyddet av valhemligheten

Ordet lämnades på begäran till

Fröken LJUNGBERG (h), som yttrade:

Herr talman! Vid årets andrakammarval har — liksom vid 1966 års

kommunalval — prövats en ny form av röstning, nämligen för sjuka, invalider och åldringar. Den nya bestämmelsen innebär att väljare som är oförmögen att inställa sig personligen vid förrättningen till följd av sjukdom, lyte, vanförhet eller hög ålder får avge sin röst genom annan person. Den som anlitas härför skall vara antingen nära släkt med väljaren eller dennes vårdare.

Från åtskilliga håll framfördes betänkligheter mot det nya systemet, som ansågs innebära allvarliga risker för valhemlighetens röjande och för obehörig påverkan av de röstande. De grupper av väljare det här gäller befinner sig ofta på grund av sitt hälsotillstånd i stort beroende av vårdare eller av sin omgivning och är därför särskilt lätt påverkade.

Även konstitutionsutskottet hyste vissa betänkligheter och framhöll i sitt utlåtande bl. a. (nr 40/1965):

»Med hänsyn till ämnets vansklighet är det enligt utskottets mening angeläget, att erfarenheterna av det nya valsedelsförsändelseinstitutets tillämpning vid kommande val blir föremål för noggrann uppmärksamhet. Skulle dessa bli mindre gynnsamma än utskottet ansett sig kunna förutsätta, måste en åtstramning av regelsystemet övervägas.»

De farhågor som tidigare hystes mot systemet har vid årets val visat sig befogade. Från skilda håll i landet har sålunda inkommit uppgifter om att på ålderdomshem, sjukvårdsinrättningar och dylikt förekommit otillbörlig påverkan från såväl personal som utomstående personer för att förmå den intagne att rösta på visst sätt. Ett antal polisanmälningar har också skett för att utröna om brottsligt förfarande förekommit.

En omprövning och åtstramning av regelsystemet framstår med hänsyn härtill som nödvändig. På vad sätt detta skall ske kan jag inte här ange, men jag vill ifrågasätta om inte något av de två förslag bör prövas som 1955 års valutredning framlade 1961 i sitt be-

Interpellation ang. skyddet av valhemligheten

tänkande »Vissa frågor rörande allmänna val» (SOU 1961:20). Det ena förslaget innebar ett system med ambulerande röstmottagare och det andra ett system med valedelsförsändelse.

Tillvägagångssättet vid ambulerande röstmottagning innebar enligt förslaget, att den som efter förhandsanmälan medgetts rätt att rösta inför sådan röstmottagare erhöll meddelande därom med angivande av den ungefärliga tid, då besök kunde väntas av röstmottagarna, vilka borde vara minst två av valnämnden förordnade personer. Valnämnden skulle upprätta förteckningar distriktsvis över de personer, vilka medgetts rätt att rösta inför ambulerande röstmottagare. Dessa förteckningar borde göras så fullständiga, att de vore att anse såsom utdrag ur röstlängden. Självva röstningen skulle ordnas på samma sätt som poströstningen tillgick. Det skulle ankomma på röstmottagarna att överlämna valedelsförsändelserna till valförrättaren. Röstmottagningen måste vara avslutad i så god tid, att röstmottagarna kunde inställa sig i vallokalen, innan den preliminära röstsammanräkningen påbörjats.

Systemet med valedelsförsändelse innebar enligt förslaget, att den sjuke borde, på samma sätt som äkta make, ha att vid anordnandet av sådan försändelse frivilligt inlägga sin valedel i ett innerkuvert samt tillsluta detta. Därefter skulle väljaren i närvaro av ett vittne inlägga innerkuvertet i ett ytterkuvert, vilket omedelbart därefter tillslöts av väljaren.

Utredningen framhöll, att det vore tydligt, att om sjuka och gamla skulle tillåtas rösta genom valedelsförsändelse på samma sätt som äkta makar, risken för obehörig påverkan skulle öka. Med hänsyn härtill föreslogs, att till vittne skulle få anlitas endast personer med särskilda kvalifikationer och med sådan auktoriet, att deras blotta närvaro vid valedelsförsändelsens anordnande utgjorde en garanti mot missbruk. Som

vittne tänkte sig utredningen, att nämndeman, lands- och stadsfiskal, sjukhusläkare, provinsialläkare, distriktssköterska samt av valnämnden förordnade personer skulle fungera. Avlämnandet av valedelsförsändelsen i vallokalen borde normalt men ej obligatoriskt ske genom vittnet.

Det sistnämnda systemet skiljer sig från det nu tillämpade i det avseendet att vittnet skall ha särskilda kvalifikationer, vilket måste anses utgöra en garanti mot obehörig påverkan.

Vid årets val har även framkommit andra förhållanden som bör föranleda en ändring i vallagen för att val skall kunna ske under betryggande former och med bevarande av valhemligheten.

Enligt vallagen skall begagnas valedlar av vitt papper utan kännetecken. Några bestämmelser om valedels storlek finns inte, men partierna brukar i allmänhet ha valedlar av sådan storlek att de behöver vikas endast en gång för att komma ned i valkuvertet. I Blekinge län har emellertid arbetarpartiet-socialdemokraterna i år använt en valedel av sådan storlek, att det inte räckt med en viking. Röstmottagaren har genom att känna på kuvertet kunnat avgöra om väljaren röstat på socialdemokraterna. Valhemligheten har alltså inte varit skyddad.

I vallagens bestämmelser om poströstning finns inga föreskrifter om att avlämnade valkuvert skall nedläggas i en valurna eller dylikt. Detta kan icke anses vara tillfredsställande då risk bl. a. finns för att avlämnade valkuvert kan förkomma. Föreskrifter bör utfärdas om att valkuverten efter avlämnandet skall nedläggas i en valurna eller dylikt.

Aberopande det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få ställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet observerat att röstning genom annan person för sjuka, invalider och åldringar missbrukats

Interpellation ang. förstärkning av polisens personalresurser

i betydande omfattning vid årets val?

2. Är herr statsrådet beredd att vidtaga några åtgärder för att minska riskerna för obehörig påverkan av ifrågavarande väljarkategorier?

3. Vill herr statsrådet medverka till att sådana bestämmelser införes angående valsedlarnas storlek att valhemligheten ej kan röjas genom att valsedlarna är av olika storlek?

4. Vill herr statsrådet medverka till att sådana bestämmelser införes att även vid poströstning valkuvertet efter avlämnandet skall nedläggas i en valurna eller dylikt?

Denna anhållan bordlades.

§ 20**Interpellation ang. förstärkning av polisens personalresurser**

Ordet lämnades på begäran till

Herr OHLIN (fp), som yttrade:

Herr talman! Antalet brott som kommer till polisens kännedom ökar snabbt, med cirka 10 procent per år. Polisens personalresurser har inte ökat i samma utsträckning. Detta har fått till följd att procenten uppklarade brott sjunkit. Endast en tredjedel av alla brott som kommer till polisens kännedom klaras för närvarande upp. När det gäller bilstölder och tillgrepp ur bilar uppklaras knappt vart tionde brott. Särskilt i de större städerna sprider sig en känsla av otrygghet. Att vistas på en del gator och offentliga platser efter mörkrets inbrott anses av många medföra risker för övergrepp av olika slag.

Den ökande kriminaliteten kan naturligtvis inte bekämpas enbart genom att man tillför polisen större resurser. Det krävs också åtgärder av förebyggande natur, som kan angripa kriminalitetens sociala och psykologiska orsaker. En humaniserad kriminalvård, som möjliggör bättre återanpassning av lagöverträdarna, är av flera skäl ange-

lägen. Men ett av de uppenbart grundläggande kraven är, att begångna brott i rimlig utsträckning utredes och uppklaras. För att detta skall bli möjligt krävs väsentliga personalförstärkningar.

Ambassadbevakningar har tagit i anspråk en större del av polisens personal än tidigare. Erfarenheten från såväl Sverige som andra länder visar, att trafiksäkerheten avsevärt ökar, när trafikövervakningen intensifieras. Även av dessa skäl är en förstärkning av polisens resurser motiverad.

Ett problem, som delvis sammanhänger med personalbrist, är den långa tidsutdräkten vid brottsutredningar. Detta är en allvarlig olägenhet både för de för lagöverträdelser misstänkta och för de skadelidande.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få ställa följande fråga:

Avser regeringen att senast i början av nästa år föreslå en betydande förstärkning av polisens personalresurser i syfte att förebygga brott, öka tryggheten för medborgarna och möjliggöra att lagöverträdelser mer än för närvarande blir uppklarade och beivrade?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 127, med förslag till lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m.,

nr 128, med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap, m. m.,

nr 129, angående revidering av läroplan för grundskolan,

nr 130, med förslag till införsellag m. m.,

nr 131, med förslag till lag angående upphävande av lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom, m. m.,

nr 132, med förslag till lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m.,

nr 133, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet, samt

nr 140, angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 22

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts åtta enkla frågor, nämligen av:

herr *Skoglund* (s), till herr statsrådet Wickman angående utbyggnad och drift av Stekenjokkgruvan,

herr *Sjöholm* (fp), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående fördelningen av det statliga partistödet,

herr *Sjöholm* (fp), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående skyddet av valhemligheten,

herr *Sjöholm* (fp), till statsrådet fru Odhnoff angående åtgärder mot barnmisshandel,

herr *Fridolfsson* i Stockholm (h), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående eftersläpningen vid utredning av begångna brott,

herr *Wiklund* i Stockholm (fp), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående internationell kontroll över produktion och försäljning av narkotika,

herr *Källstad* (fp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående åtgärder för att förhindra driftsstörningar vid TV-sändningar, samt

herr *Källstad* (fp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående åtgärder mot serviceförsämringen vid postverket.

§ 23

Justerades protokollsutdrag.

Kammarrens ledamöter åtskildes här efter kl. 11.23.

In fidem
Sune K. Johansson

Torsdagen den 17 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 127, med förslag till lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m., och

nr 128, med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 129, angående revidering av läroplan för grundskolan, hänvisades propositionen, såvitt avsåg ändring i skollagen, till lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid till lagutskott propositionerna:

nr 130, med förslag till införsellag m. m.,

nr 131, med förslag till lag angående upphävande av lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom, m. m., och

nr 132, med förslag till lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 133, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet; samt

till statsutskottet propositionen nr 140, angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet.

§ 2

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Wiklund* i Stockholm (fp), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder mot buller,

fru *Eriksson* i Stockholm (s) till hans excellens herr statsministern angående uppdrag för grundlagberedningen att utreda statschefens ställning i en republik,

herr *Källstad* (fp), till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet angående föreliggande förslag om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid filosofisk fakultet,

herr *Rimmerfors* (fp), till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående inbördeskriget i Biafra,

herr *Andersson* i Örebro (fp), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder mot buller,

herr *Lorentzon* (vpk), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående sysselsättningsläget i Adalen,

herr *Martinsson* (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående sysselsättningsläget i Adalen,

Interpellation ang. ökad användning av arbetslöshetsmedel för underhåll av allmänna vägar — Interpellation ang. åtgärder mot arbetslösheten inom skogslänen

fru *Kristensson* (h), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder mot narkotikamissbruket,

herr *Lindahl* (s), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående åtgärder för att öka trafiksäkerheten,

herr *Thylén* (h), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående åtgärder för att tillgodose tätorternas behov av fritidsområden,

fru *Marklund* (vpk), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående sysselsättningsläget i Norrbotten,

herr *Werner* (h), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem,

fröken *Ljungberg* (h), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående skyddet av valhemligheten, och

herr *Ohlin* (fp), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående förstärkning av polisens personalresurser.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 3

Interpellation ang. ökad användning av arbetslöshetsmedel för underhåll av allmänna vägar

Ordet lämnades på begäran till

Herr **PERSSON** i Heden (cp), som yttrade:

Herr talman! Väganslagen har under senare år varit praktiskt taget oförändrade. De medel som anslagits har inte varit tillräckliga för att hålla vägarna i tillfredsställande skick. Särskilt har underhållet av de mindre, allmänna vä-

garna kommit att eftersättas. På vissa håll har vägstandarden sjunkit i sådan omfattning att hjultrycket måste sänkas. Bl. a. i södra Älvsborgs län finns exempel på vägar vilka ingalunda motsvarar de krav som rättmätigt kan ställas. Invånarna på många håll i landet ser med djup oro på de pågående försämringarna av de mindre vägarna.

Det är ett grundläggande krav, att landets olika delar skall ha en tillfredsställande trafikförsörjning. Med nuvarande vägstandard kan dock inte denna målsättning nås. Det är sålunda nödvändigt, att anslagen till vägarna för kommande budgetår höjes väsentligt.

Genom att arbetslöshetsmedel i ökad utsträckning användes för vägunderhåll torde dock här ifrågavarande vägar kunna börja rustas upp redan nu. Det är naturligtvis också angeläget, att de lediga arbetskraftsresurserna användes så effektivt som möjligt, och så torde bli fallet om de utnyttjas för ett ur ekonomisk och social synpunkt så angeläget ändamål som vägupprustning.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att arbetslöshetsmedel i ökad utsträckning kommer till användning för underhåll av mindre, allmänna vägar?

Denna anhållan bordlades.

§ 4

Interpellation ang. åtgärder mot arbetslösheten inom skogslänen

Ordet lämnades på begäran till

Herr **NILSSON** i Östersund (s), som yttrade:

Herr talman! Sysselsättningsläget kommer av allt att döma att bli mycket kärvt under det stundande vinterhalv-

Interpellation ang. skatteavdrag för fördyrade levnadskostnader på grund av sockersjuka

året. Särskilt torde detta gälla de norrlandslän som har en så svagt utvecklad industri att denna inte mäktar suga upp den arbetskraft som friställs inom andra näringsgrenar.

Inom skogsbruket, som alltjämt betraktas som en av basnäringarna inom dessa delar av landet, pågår en fortlöpande friställning av arbetskraft, vilket på ett hänsynslöst sätt ställer stora grupper av skogsarbetare, skogstjänstemän och deras familjer i mycket bekymmersamma situationer. Ofta är det fråga om människor i högre ålder och med lång anställningstid som blir avskedade. Svårigheterna för dessa att få ett nytt arbete i öppna marknaden är i regel mycket stora. Det blir därför samhället som med arbetsmarknadspolitiska medel får rycka in och försöka klara deras sysselsättnings- och försörjningsproblem.

Uppenbart är att exempelvis skogsbolagen under kärvare konjunkturer tar allt mindre, eller rent av ingen, hänsyn till sina anställda och deras trygghetsfrågor. Många exempel skulle kunna anföras som styrker detta påstående. I tider då vinsterna inom skogsbruket mattas av — som varit fallet under senare tid — löper de anställda ständigt risken att bli avskedade. I bästa fall kan de möjligen räkna med att bli återanställda vid en eventuell konjunkturuppgång. En sådan konjunkturbetonad och ryckig anställningspolitik kan givetvis inte accepteras i framtiden. Den omöjliggör också en vettig planering på det lokala planet ute i skogskommunerna. Det är därför på tiden att skogsbrukets arbetsgivare, såväl bolag som enskilda, börjar visa ett större ansvar för de människor som de har i sin tjänst och respekterar deras självklara rätt till tryggare anställningsförhållanden och jämnare sysselsättning.

Vi får tydligen räkna med att sysselsättningsläget blir ganska kärvt under kommande vinter i de delar av landet där inslaget av skogsbruk med binä-

ringar är stort. Ökade arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste sättas in, vilket även är möjligt genom den kraftiga satsning som skett på arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt bör de lokaliseringspolitiska insatserna förstärkas och en kraftig utbyggnad av den statliga företagsamheten ske inom berörda län.

Eftersom en samlad redogörelse för de olika åtgärder, som kommer att sättas in för att möta en befarad ökning av arbetslösheten inom skogslänen under kommande vinter, skulle vara synnerligen värdefull anhåller jag om kammarens tillstånd att få ställa följande fråga till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet:

Vill statsrådet lämna kammaren en redogörelse för de olika åtgärder som kommer att sättas in från samhällets sida i syfte att motverka en befarad ökning av arbetslösheten i skogslänen under stundande vinterhalvår?

Denna anhållan bordlades.

§ 5

Interpellation ang. skatteavdrag för fördyrade levnadskostnader på grund av sockersjuka

Ordet lämnades på begäran till

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp), som yttrade:

Herr talman! Sjukdomen diabetes medför ofta en väsentlig fördyring av levnadskostnaderna för den sockersjuka. Insulinet är visserligen kostnadsfritt, men sprutor och spetsar samt viss del av kostnaderna för läkarbesök och kontrollundersökningar måste vederbörande själv svara för liksom för förlust av arbetsförtjänst på grund av denna nödvändiga behandling. För att undvika och förebygga följsjukdomar måste också kostens sammansättning ägnas ständig uppmärksamhet. Utredningar

har påvisat, att diabetesdieten blir avsevärt dyrare än den vanliga husmanskosten. Enligt en undersökning vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg blir råvaran till diabeteskost cirka 40 procent dyrare än för normalkost. Det är således ett faktum att diabetiker får vidkännas betydande fördyringar av levnadskostnaderna. Detta har för några år sedan understrukits av bevillningsutskottet, som också ansåg att det inte minst med hänsyn till skatteförmågeprincipen skulle vara till fördel om merutgifter i anledning av sjukdom i större utsträckning kunde beaktas vid beskattningen. Tyvärr har skattemyndigheterna hittills intagit en restriktiv hållning till dessa berättigade krav på avdrag för fördyrade levnadskostnader på grund av sjukdom. Tillämpningen förefaller inte ligga i linje med den inställning som bevillningsutskottet och riksdagen tidigare givit uttryck för. Som skäl för avslaget brukar anges, att skatteförmågan inte varit så *väsentligen* nedsatt att särskilt avdrag bör beviljas. Men avgörande bör väl vara att den är nedsatt och att den sjuke har levnadskostnader, som går utöver det vanliga för icke sjukdomsdrabbade inkomsttagare i motsvarande situation.

För undvikande av ett onödigt krångligt förfarande borde ett generellt avdrag kunna beviljas diabetiker mot uppvisande av läkarintyg, eftersom det så klart påvisats att just denna grupp har fördyrade levnadskostnader på grund av sin sjukdom. Ett sådant generellt avdrag kunde lämpligen uppgå till 1 000 kronor per år, medan högre avdrag bör beviljas först efter särskild prövning.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till sådan ändring av nuvarande bestämmelser att diabetiker (sockersjuka), som med läkarintyg kan styrka sin sjukdom, medges ett generellt årligt skatteavdrag

på 1 000 kronor för de på grund av sjukdomen fördyrade levnadskostnaderna?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Anmälades följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 78, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, motionerna:

nr 1228, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården,

nr 1229, av herrar *Mundebo* och *Källstad*, samt

nr 1230, av herr *Aberg m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 98, med förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet, m. m., motionerna:

nr 1231, av herr *Lothigius m. fl.*,

nr 1232, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, och

nr 1233, av herrar *Nordgren* och *Magnusson* i Borås; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 122 angående begränsning av svavelhalten i eldningsolja, motionen nr 1234, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 7

Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr **TURESSON** (h), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 129, angående revidering av läroplan för grundskolan, och nr 140, angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet,

måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till det sammanträde som infaller näst efter femton dagar från det propositionerna kom kammaren till handa, d. v. s. första plenum efter torsdagen den 31 innevarande oktober.

Denna hemställan bifölls.

§ 8

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Larsson*

i Borrby (cp) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående statsbidragen till lantbruks-, trädgårds- och lanthushållsskolor.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.08.

In fidem

Sune K. Johansson